

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเพื่อศึกษาสมรรถภาพที่พึงประสงค์ของครูประจำกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น วิธีเรียนทางไกล ตามการรับรู้ของครูประจำกลุ่ม ผู้ดำเนินงาน และนักศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยจัดนำเสนอเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 การศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ตอนที่ 2 การศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
วิธีเรียนทางไกล

ตอนที่ 3 สมรรถภาพของครูประจำกลุ่ม

ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำหรับรายละเอียดของแต่ละตอนมีดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 การศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

เนื่องจากการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ดำเนินการมาเป็นระยะเวลาานพอสมควรและมีการปรับเปลี่ยนวิธีดำเนินงาน การเรียนการสอน ตลอดจนปรับปรุงหลักสูตร โครงสร้างจนถึงปัจจุบัน เราจึงควรจะทราบบริบทความเป็นมาของการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญให้ดียิ่งขึ้น ดังจะกล่าวต่อไปนี้

1. ความเป็นมาของการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ

การจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญของกรมการศึกษานอกโรงเรียนในอดีต ได้จัดดำเนินการ 3 รูปแบบ (ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคกลาง, 2530) คือ การศึกษาผู้ใหญ่ภาคค่ำ การศึกษาทางวิทยุและไปรษณีย์และการศึกษานอกโรงเรียนประเภทบุคคลภายนอก ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 การศึกษาผู้ใหญ่ภาคค่ำ ดำเนินการเปิดเป็นชั้นเรียนหลังจากนักเรียนเล็กเรียนในเวลาปกติ มีครูสอนเป็นรายวิชาในแต่ละระดับชั้น

1.2 การศึกษาทางวิทยุและไปรษณีย์ เป็นการศึกษาจากคู่มือเรียน ผู้เรียนฟังบทเรียนที่ออกอากาศวิทยุ และพบกลุ่มตามเกณฑ์กำหนด เมื่อมีปัญหาซักถามครูประจำกลุ่ม

1.3 การศึกษานอกโรงเรียนประเภทบุคคลภายนอก เดิมมีชื่อเรียกว่าการสอบเทียบความรู้ชั้น ม.3 และ ม.6 (ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ, 2465) และมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเรื่อยมาจนถึงปี พ.ศ.2526 กระทรวงศึกษาธิการกำหนดระเบียบการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับบุคคลภายนอกชั้นใหม่ คือระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดการศึกษานอกโรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาประเภทบุคคลภายนอก พ.ศ.2526 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2527)

การจัดการศึกษาทั้ง 3 วิธีนี้ หลักสูตรและวิธีการดำเนินการจะเป็นอิสระไม่สามารถเลือกเรียนวิธีอื่นในเวลาเดียวกันได้ ถ้าลงทะเบียนเรียนวิธีใดก็จะต้องเรียนจนจบหลักสูตรในแต่ละระดับ ซึ่งในปี พ.ศ.2530 กรมการศึกษานอกโรงเรียนโดยความเห็นชอบของกระทรวงศึกษาธิการ ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย และในปี พ.ศ.2531 ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียน ระดับประถมศึกษา โดยให้มีการจัดการเรียนการสอนเป็น 3 วิธี คือ

1. การเรียนแบบชั้นเรียน
2. การเรียนทางไกล
3. การเรียนด้วยตนเอง

ซึ่งหลักสูตรดังกล่าวเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนวิธีอื่นในเวลาเดียวกันได้ทั้ง 3 วิธี และเมื่อนักศึกษาสอบได้ครบตามเกณฑ์ที่กำหนดก็จะจบหลักสูตรได้แต่ละระดับ นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้มีการเทียบโอนผลการเรียนวิชาสามัญระหว่างการศึกษาในระบบโรงเรียนและการศึกษานอกระบบโรงเรียน และยังเทียบโอนวิชาชีพที่ผู้เรียนจบจากสถานศึกษาหรือสถานประกอบการที่กระทรวงศึกษารับรอง ตลอดจนอาชีพที่ผู้เรียนประกอบกิจการอยู่มาเทียบโอนผลการเรียนในหลักสูตรที่ประกาศใช้ใหม่ได้ด้วย ซึ่งการเรียนทั้ง 3 วิธีนี้ แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งมีรายละเอียดแต่ละวิธีเรียนดังนี้

1. วิธีเรียนแบบชั้นเรียน (ขร.) คือวิธีเรียนที่นักศึกษาจะต้องไปเข้าชั้นเรียน เช่นเดียวกับนักเรียนภาคปกติในระบบโรงเรียน เพียงแต่ช่วงเวลาเรียนจะเป็นตอนเย็นหรือในตอนค่ำหลังจากที่ผู้เรียนว่างจากภารกิจประจำวันต่าง ๆ แล้ว เมื่อศึกษาเล่าเรียนและทำกิจกรรมการเรียนจนครบเงื่อนไขตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ ก็ให้จบการศึกษาแต่ละระดับ เมื่อจบแล้วจะได้รับการประกาศนียบัตร ซึ่งมีศักดิ์และสิทธิ์เท่ากับผู้เรียนในระบบโรงเรียนทุกประการ ซึ่งผู้เรียนจะต้องปฏิบัติดังนี้

1. พักคำบรรยายในชั้นเรียนตามหมวดวิชาที่ลงทะเบียนเรียนในเวลาค่า
2. เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มตามเกณฑ์ที่กำหนด
3. วัตถุประสงค์และเก็บคะแนนระหว่างภาคเรียน
4. เข้าสอบปลายภาคเรียน

2. วิธีเรียนทางไกล (ทก.) เป็นวิธีเรียนที่เหมาะสมแก่ผู้ที่มีภารกิจมากจนไม่มีเวลาที่จะเข้าไปนั่งเรียนในชั้นเรียนได้เป็นประจำ เช่น อยู่ในชนบทที่ห่างไกลสถานที่ตั้งของสถานศึกษาหรือศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด เมื่อผู้เรียนไปขึ้นทะเบียนเป็นนักศึกษา และลงทะเบียนเรียนที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดต่าง ๆ แล้ว ก็จัดหาหนังสือหรือตำราต่าง ๆ ที่นักศึกษาสามารถศึกษาด้วยตนเองได้ โดยฝึกหัดทำแบบฝึกหัดต่าง ๆ พังรายการวิทยุจากสถานี

วิทยุแห่งประเทศไทย เครื่องข่ายที่ 2 เพื่อการศึกษา (สวศ.2) ออกอากาศทุกวัน เวลา 05.30-21.10 น. ในระบบ เอ.เอ็ม. ขนาดคลื่นความถี่ที่กรุงเทพมหานคร 1467 กิโลเฮิรตซ์ นอกจากนี้ นักศึกษาจะต้องไปเข้าร่วมกิจกรรมพบกลุ่ม เพื่อทำกิจกรรมตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในหลักสูตร แต่ละระดับ เมื่อเรียนจบตามหลักสูตรแล้ว จะได้รับประกาศนียบัตร ซึ่งมีศักดิ์และสิทธิ์เท่ากับผู้เรียนในระบบโรงเรียนทุกประการ ซึ่งผู้เรียนจะต้องปฏิบัติตามนี้

1. ศึกษาทเรียนด้วยตนเอง
2. ฟังรายการวิทยุเพื่อเสริมความรู้จากทเรียน
3. พบกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมตามเกณฑ์ที่กรมกำหนด
4. ทำกิจกรรมและทดสอบย่อยเพื่อเก็บคะแนนสะสมระหว่างภาคเรียน
5. เข้าสอบปลายภาคเรียน

3. วิธีเรียนด้วยตนเอง (ต่อ.) เป็นวิธีเรียนที่มีลักษณะคล้าย ๆ กับวิธีเรียนทางไกล คือ นักศึกษาไม่ต้องไปเข้าชั้นเรียน จะใช้เวลาศึกษาค้นคว้าอ่านตำราต่าง ๆ ด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ เสียค่าใช้จ่ายในการเรียนน้อยกว่าวิธีเรียนทางไกล ไม่ต้องกังวลกับการติดตามฟังรายการต่าง ๆ ซึ่งเป็นบทเรียนทางวิทยุ (ถ้าหากมีเวลา จะเปิดฟังเสริมความรู้ ก็เป็นผลดีแก่นักศึกษาเอง) ต้องไปร่วมกิจกรรมพบกลุ่ม เพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามเกณฑ์ที่กำหนด จะต้องใช้เวลาพบกลุ่มไม่น้อยกว่า 75 % ของเวลาพบกลุ่มทั้งหมด และต้องผ่านเกณฑ์การประเมินด้วย นักศึกษาที่สอบได้ครบหมวดวิชาและผ่านกิจกรรมกลุ่มตามเกณฑ์ที่กำหนด ก็จะได้รับประกาศนียบัตรที่มีศักดิ์และสิทธิ์ที่จะนำไปศึกษาต่อหรือสมัครเข้าทำงานได้ เช่นเดียวกับผู้ที่จบจากในระบบโรงเรียนทุกประการ ซึ่งผู้เรียนจะต้องปฏิบัติตามนี้

1. ศึกษาตำราหรือแบบเรียนด้วยตนเอง
2. ฟังรายการวิทยุเสริมความรู้ (ถ้ามีเวลา)
3. พบกลุ่มเพื่อร่วมกิจกรรมตามเกณฑ์ที่กำหนด
4. เข้าสอบปลายภาคเรียน

ตารางที่ 1 ตารางเปรียบเทียบวิธีการเรียนทั้ง 3 วิธี (ชั้นเรียน ทางไกล ตนเอง)

วิธีเรียนแบบชั้นเรียน (ขร.)	วิธีเรียนทางไกล (ทก.)	วิธีเรียนด้วยตนเอง
<p>1. นักศึกษาได้รับการถ่ายทอดความรู้จากครู อาจารย์ ผู้สอนโดยตรง ใช้เวลาตอนเย็นหลังจากเลิกงานแล้ว</p>	<p>1. นักศึกษาหาความรู้ในเนื้อหาวิชาต่าง ๆ แบบเรียนและฟังวิทยุ หรือศึกษาจากสื่ออื่นๆ เช่น จากกลุ่มเพื่อน จากห้องสมุด ศูนย์การเรียน</p>	<p>1. นักศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากตำราแบบเรียน หรือสื่ออื่นๆ เช่น วิทยุ เข้าห้องสมุด ศูนย์การเรียน</p>
<p>2. เมื่อมีปัญหาการเรียนไม่เข้าใจในเรื่องใด นักศึกษาก็สามารถซักถามครูผู้สอนได้ทันที</p>	<p>2. เมื่อมีปัญหาการเรียนใด ๆ นักศึกษาจะใช้วิธีไปสอบถามเพื่อนๆ ที่เรียนในกลุ่มเดียวกัน หรือเก็บปัญหาเอาไว้ รอสอบถามอาจารย์ประจำกลุ่ม เมื่อมาเข้าพบกลุ่มก็ได้</p>	<p>2. เมื่อมีปัญหาไม่เข้าใจเนื้อหาวิชาใด นักศึกษาต้องพยายามทำความเข้าใจกับเนื้อหาวิชานั้นด้วยตนเอง หรือใช้วิธีสอบถามจากผู้รู้ที่อยู่ใกล้ตนเอง เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ให้ได้</p>
<p>3. การประเมินผลการเรียนโรงเรียนจะประเมินผลการเรียนระหว่างภาค แล้วนำไปรวมกับคะแนนสอบปลายภาคเรียน เป็นผลการศึกษาแต่ละหมวดวิชา</p>	<p>3. การประเมินผลการเรียน นักศึกษาจะได้รับการประเมินผลระหว่างเรียนและปลายภาคเรียน คะแนนระหว่างภาคเรียน คะแนนที่สอบได้แต่ละหมวด เป็นผลการศึกษาของแต่ละหมวดวิชา</p>	<p>3. ไม่มี การประเมินผลระหว่างภาคเรียน มีแต่การประเมินผลปลายภาคเรียน ละ 1 ครั้ง วิชา ถือว่าเป็นผลการศึกษาของหมวดวิชานั้น ๆ</p>

วิธีเรียนแบบชั้นเรียน (ขร.)	วิธีเรียนทางไกล (ทก.)	วิธีเรียนด้วยตนเอง
<p>4. นักศึกษาที่จะมีสิทธิ์เข้าสอบเพื่อประเมินผลปลายภาคเรียนจะต้องมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ของเวลาเรียนเดิม</p>	<p>4. นักศึกษาจะมีสิทธิ์เข้าสอบเพื่อประเมินผลปลายภาคเรียนจะต้องมีเวลาพบกลุ่มให้ครบตามเกณฑ์ที่กำหนด</p>	<p>4. นักศึกษาสมัครลงทะเบียนหมวดวิชาใด ก็จะมีสิทธิ์สมัครเข้าสอบหมวดวิชานั้น และต้องมีเวลาพบกลุ่มให้ครบตามเกณฑ์</p>
<p>5. นักศึกษาต้องเข้าร่วมกิจกรรมพบกลุ่มให้ครบตามโครงสร้างที่หลักสูตรกำหนด</p>	<p>5. นักศึกษาต้องเข้าร่วมกิจกรรมพบกลุ่มให้ครบตามโครงสร้างหลักสูตรที่กำหนด</p>	<p>5. นักศึกษาต้องเข้าร่วมกิจกรรมพบกลุ่มให้ครบตามโครงสร้างหลักสูตรที่กำหนด</p>
<p>6. นักศึกษาต้องมีเวลาเข้าชั้นเรียนตามตารางที่โรงเรียนกำหนด ค่าใช้จ่ายในการเรียนสูงกว่าวิธีเรียนทางไกลและเรียนด้วยตนเอง</p>	<p>6. นักศึกษามีโอกาสที่จะประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปเข้าชั้นเรียน แต่จะต้องเป็นผู้ที่สามารถควบคุมตนเองได้ เพื่อให้เกิดความสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียน จะต้องมีความขยันหมั่นเพียรที่จะศึกษาหาความรู้จากสื่อต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ</p>	<p>6. นักศึกษามีโอกาสประหยัดค่าใช้จ่ายและประหยัดเวลา เช่นเดียวกับการศึกษาทางไกล แต่ผู้ที่เลือกเรียนวิธีนี้ จะต้องใช้ความพยายามเป็นพิเศษกว่าวิธีเรียนในชั้นเรียนและวิธีเรียนทางไกลโดยจะต้องจัดวิธีการเรียนด้วยตนเองจะต้องพยายามหาความรู้ทุกวิถีทาง โดยเฉพาะการศึกษาค้นคว้าจากห้องสมุดและแหล่งวิทยาการต่าง ๆ มีความจำเป็นมากสำหรับการศึกษาด้วยตนเอง</p>

วิธีเรียนแบบชั้นเรียน (ขร.)	วิธีเรียนทางไกล (ทก.)	วิธีเรียนด้วยตนเอง
7. นักศึกษาที่จะจบหลักสูตรได้ ต้องเรียนและสอบผ่านหมวดวิชา บัณฑิต และวิชาเลือกให้ครบตาม เงื่อนไขของหลักสูตร	7. นักศึกษาที่จะจบหลักสูตรได้ ต้องเรียนและสอบผ่านหมวด บัณฑิตและวิชาเลือกให้ครบตาม เงื่อนไขของหลักสูตร	7. นักศึกษาที่จะจบหลักสูตร ต้องเรียนและสอบผ่านหมวด วิชาบัณฑิตและวิชาเลือกให้ ครบตามเงื่อนไขของหลักสูตร

การศึกษาทั้ง 3 วิธี แบ่งการศึกษาเป็น 3 ระดับ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น คือ ระดับ ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย เนื่องจากการทำวิจัยครั้งนี้จะเป็นการ ศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยจึงจะกล่าวเฉพาะการศึกษานอก รั้วเรียนสายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเท่านั้น

2. การศึกษานอกรั้วเรียนสายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

การจัดการศึกษานอกรั้วเรียนสายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการจัดการ ศึกษาเพื่อให้สำหรับผู้พ้นการศึกษาภาคบังคับแล้ว หรือผู้ที่พลาดโอกาสทางการศึกษาในระบบ รั้วเรียนให้ได้รับการศึกษาเพื่อส่งเสริมพื้นฐานการศึกษาให้สูงขึ้น ซึ่งการจัดการศึกษานอก รั้วเรียนสายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีหลักการดังต่อไปนี้ (กรมการศึกษานอกรั้ว เรียน, 2534)

2.1 หลักการของหลักสูตรการศึกษานอกรั้วเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีดังนี้

2.1.1 เป็นการศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาความรู้เพิ่มเติม อันเป็นพื้นฐาน ให้เห็นช่องทางในการประกอบอาชีพตามความสามารถ ความสนใจและความถนัด ตลอดจน

รู้จักหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการที่จะใช้ประกอบการตัดสินใจเลือกงานอาชีพ หรือเพื่อปรับปรุง และส่งเสริมอาชีพที่ทาอยู่แล้วให้ดีขึ้น

2.1.2 เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนนําประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนไปใช้ให้เป็น ประโยชน์ในการแก้ปัญหาชีวิตประจำวัน และเป็นพื้นฐานสำหรับปรับปรุงการดำเนินชีวิตของตน ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม สิ่งแวดล้อมและวิทยาการใหม่ ๆ

2.1.3 เป็นการศึกษาที่มุ่งสร้างความเป็นเอกภาพของชาติ สอดคล้องกับสภาพการ แก้ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น

2.1.4 เป็นการศึกษาที่มุ่งสร้างให้ผู้เรียนพัฒนาบุคลิกภาพในด้านจริยธรรม วัฒนธรรม ค่านิยม เจตคติและพฤติกรรมในแนวทางอันเป็นการช่วยพัฒนาประเทศ

2.1.5 เป็นการศึกษาที่จัดให้ประสานสัมพันธ์กันทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบ โรงเรียน

จะเห็นได้ว่าหลักการของหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญเป็นการศึกษา ที่จัดเพื่อให้ผู้เรียนนําประสบการณ์จากการเรียนไปใช้ปรับปรุงคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ซึ่งควรต้อง มาศึกษารายละเอียดของจุดมุ่งหมายหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญที่จะกล่าวต่อไปนี้

2.2 จุดมุ่งหมายหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

2.2.1 ให้ผู้เรียนรู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหาโดยคำนึงถึงกระบวนการคิด ซึ่งมีองค์ประกอบ อย่างน้อย 3 ประการคือ ข้อมูลที่เกี่ยวกับตนเอง สังคมสิ่งแวดล้อม และวิชาการ

2.2.2 มีความรู้ ทักษะเพียงพอแก่การประกอบอาชีพ การศึกษาเพิ่มเติมและ
วัฒนธรรมอันดีงาม

2.2.3 เห็นคุณค่าและธำรงไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และวัฒนธรรมอันดีงาม

2.2.4 เข้าใจปัญหาบ้านเมือง เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ รู้จักพิจารณาและ
ตัดสินใจอย่างมีเหตุผล

2.2.5 เป็นพลเมืองดี มีศีลธรรม มีระเบียบวินัย รู้จักสิทธิ หน้าที่ของพลเมืองใน
ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

2.2.6 มีเจตคติที่ดีต่อสัมมาอาชีพ ฝึกให้ขยันอดทนและประหยัด ตลอดจนรู้จักสงวน
บำรุงและรักษาสาธารณสมบัติและทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์ทั้งงานปัจจุบันและอนาคต

2.3 โครงสร้างหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ตารางที่ 2 โครงสร้างหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

หมวดวิชา	ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น		หมายเหตุ
	วิชาบังคับ (หน่วยการเรียนรู้)	วิชาเลือก (หน่วยการเรียนรู้)	
วิชาภาษาไทย	ภาษาไทย (7)	ภาษาไทย 1 (9)	จะเลือกเรียน หมวดวิชาใดก่อน ก็ได้
วิชาคณิตศาสตร์	คณิตศาสตร์ (3)	คณิตศาสตร์ 1 (9) คณิตศาสตร์ 2 (9)	การเลือกเรียน ในหมวดวิชาเลือก จะต้องเรียนเรียง ตามลำดับ
วิชาส่งเสริม คุณภาพชีวิต	ส่งเสริมคุณภาพ ชีวิต (13)	ส่งเสริมคุณภาพชีวิตภาคเหนือ 1(9) ส่งเสริมคุณภาพชีวิตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2 (9) ส่งเสริมคุณภาพชีวิตภาคกลาง 3(9) ส่งเสริมคุณภาพชีวิตภาคใต้ 4 (9) ส่งเสริมคุณภาพชีวิตภาคตะวันออกเฉียง 5 (9)	จะเลือกเรียน หมวดวิชาใดก่อน ก็ได้

หมวดวิชา	ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น		หมายเหตุ
	วิชาบังคับ (หน่วยการเรียนรู้)	วิชาเลือก (หน่วยการเรียนรู้)	
วิชาอาชีพ	โลกของงาน อาชีพ (3)	อาชีพที่เป็นการฝึกทักษะ (200ชม. = 1 หมวดวิชา)	วิชาอาชีพเลือก ผู้เรียนจะเลือก เรียนหรือเทียบ โอนได้ทั้ง 3 หมวดวิชาตามวิธี การและเกณฑ์ที่ กรมการศึกษานอก โรงเรียนกำหนด
วิชาภาษาต่าง ประเทศ		ภาษาอังกฤษ 1 (9) ภาษาอังกฤษ 2 (9)	จะเลือกเรียน หมวดวิชาใดก่อน
วิชาวิทยาศาสตร์		วิชาวิทยาศาสตร์ 1 (9) วิชาวิทยาศาสตร์ 2 (9)	จะเลือกเรียน หมวดวิชาใดก่อน ก็ได้

หมวดวิชา	ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น		หมายเหตุ
	วิชาบังคับ (หน่วยการเรียน)	วิชาเลือก (หน่วยการเรียน)	
	4 หมวดวิชา	3 หมวดวิชา (อย่างน้อย)	ผู้เรียนต้องเรียน หรือโอน วิชาบังคับ 4 หมวดวิชาสำหรับ วิชาเลือกจะเรียน หรือเทียบหรือโอนไม่ น้อยกว่า 3 หมวด วิชาบังคับและวิชา เลือก รวมไม่น้อย กว่า 7 หมวดวิชา (53 หน่วยการเรียน)
	7 หมวดวิชา		

2.4 เกณฑ์การเรียนตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

2.4.1 การเรียนตามหลักสูตรนี้ นักศึกษาสามารถลงทะเบียนเรียนได้ทุกวิธีเรียน และนำผลการเรียนแต่ละวิธีมารวมกัน เพื่อขอจบหลักสูตรได้ กับทั้งสามารถโอนผลการเรียน ระหว่างการศึกษาในระบบโรงเรียนกับการศึกษานอกโรงเรียนได้อีกด้วย

2.4.2 เกณฑ์การเรียนให้จบหลักสูตรทั้ง 3 วิธีเรียน กำหนดดังนี้

- นักศึกษาต้องสอบให้ได้หมวดวิชาบังคับ 4 หมวดวิชา หมวดวิชาเลือกไม่น้อยกว่า 3 หมวดวิชา รวมแล้วไม่น้อยกว่า 7 หมวดวิชา และต้องเข้าร่วมกิจกรรมตามที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนกำหนด

- การเรียนแบบชั้นเรียน กำหนดเวลาเรียนไว้ภาคเรียนละ 20 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน ผู้เรียนจะต้องมีเวลาเรียนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 จึงจะมีสิทธิเข้าสอบปลายภาคเรียน ปีหนึ่งๆ มี 2 ภาคเรียน ใช้เวลาเรียนไม่น้อยกว่า 4 ภาคเรียน ยกเว้นกรณีที่มีการเทียบโอนผลการเรียน และจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมตามที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนกำหนด

- การเรียนทางไกล กำหนดเวลาเรียนไว้ภาคเรียนละ 18-20 สัปดาห์ ผู้เรียนจะต้องมีเวลาพบกลุ่มไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 จึงจะมีสิทธิเข้าสอบปลายภาคเรียน ปีหนึ่งๆ มี 2 ภาคเรียน ใช้เวลาเรียนไม่น้อยกว่า 4 ภาคเรียน ยกเว้นกรณีที่มีการเทียบโอนผลการเรียน

- การเรียนด้วยตนเอง กำหนดเวลาเรียนไว้เป็นภาคเรียน ปีหนึ่งๆ มี 2 ภาคเรียน ใช้เวลาเรียนไม่น้อยกว่า 4 ภาคเรียน ยกเว้นกรณีที่มีการเทียบโอนผลการเรียน และจะต้องพบกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมตามที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนกำหนด

- นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนทุกวิธีเรียน จะต้องเข้ารับการประเมินผลการเรียน ตามระเบียบว่าด้วยการประเมินผลการเรียน ตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2530

2.5. เกณฑ์การจบหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

นักศึกษาที่เรียนตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2530 จะได้รับการพิจารณาอนุมัติให้จบหลักสูตร ซึ่งจะมีศักดิ์และสิทธิ์เท่ากับผู้ที่จบในระบบโรงเรียนทุกประการ จะต้องผ่านเกณฑ์ดังนี้ (ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคกลาง, 2534)

2.5.1 สอบได้หมวดวิชาบังคับ 4 หมวดวิชา

2.5.2 สอบได้หมวดวิชาเลือกไม่น้อยกว่า 3 หมวดวิชา

2.5.3 ต้องผ่านเกณฑ์การพบกลุ่มและกิจกรรมการพบกลุ่มตามเกณฑ์ของแต่ละวิธีเรียนกำหนด

2.5.4 ต้องใช้เวลาเรียนไม่น้อยกว่า 2 ปี (4 ภาคเรียน) ยกเว้นกรณีมีการเทียบโอนผลการเรียน ก็อาจจบได้ก่อนกำหนด

ตอนที่ 2 การศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญระดับมัธยมศึกษาตอนต้น วิธีเรียนทางไกล

การจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนทางไกล เป็นการจัดการศึกษาสายสามัญวิธีหนึ่งใน 3 วิธีการเรียน ตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2530 ซึ่งการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญได้รับการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงมาจากการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3-4 ทางวิทยุ และไปรษณีย์เมื่อ พ.ศ. 2530 จะได้นำเสนอรายละเอียดในหัวข้อ หลักการจัดการศึกษานอกโรงเรียนวิธีเรียนทางไกล ขั้นตอนการศึกษาทางไกล สื่อการเรียนทางไกล รูปแบบการเรียนทางไกล การพบกลุ่มทางไกล ครูประจำกลุ่ม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ (ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา, 2535)

1. หลักการจัดการศึกษานอกโรงเรียนวิธีเรียนทางไกล มีดังนี้

1.1 เป็นการเรียนการสอนโดยใช้สื่อประสม ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ รายการวิทยุและการจัดกลุ่มผู้เรียน โดยมีครูประจำศูนย์การเรียนเป็นผู้ประสานในการจัดกิจกรรมกลุ่ม วิทยากรสอนเสริม

รวมทั้งสื่อประกอบต่างๆ เช่น เอกสารเสริม แบบฝึกหัด และสมุดกิจกรรม เทปคาสเซต วีดิทัศน์ ศูนย์การเรียนรู้ ตลอดจนแหล่งวิทยาการต่าง ๆ

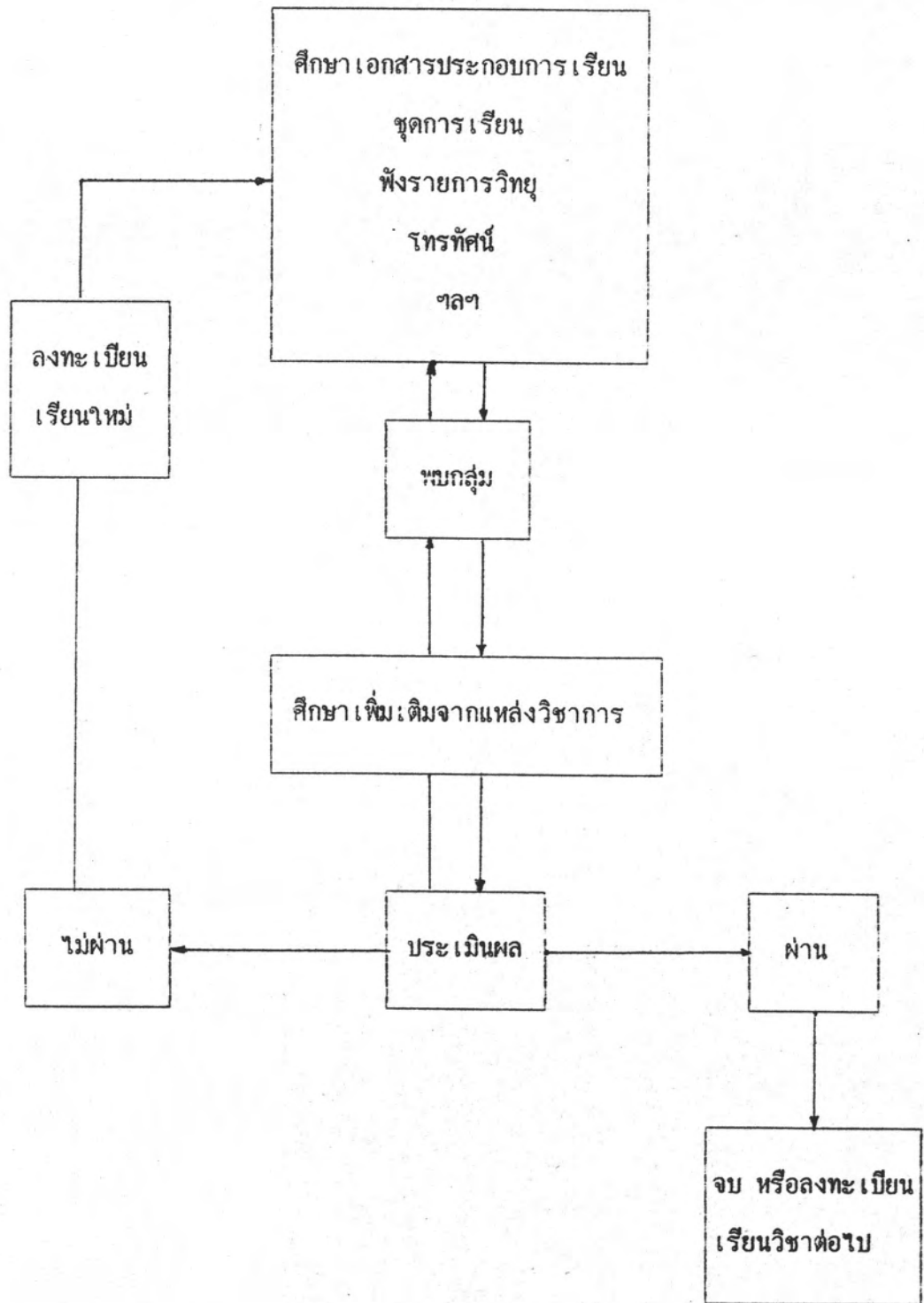
1.2 เป็นการเรียนแบบระบบเปิด คือ ผู้เรียนสามารถลงทะเบียนเรียนได้อย่างทั่วถึง คือเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนได้ทุกสถานที่ ทุกเวลาตามความสะดวกของผู้เรียน และส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้โดยไม่มีข้อจำกัด

1.3 เป็นการเรียนที่มุ่งเน้นการพึ่งตนเอง คือ ให้ผู้เรียนวางแผนและวิธีการเรียนด้วยตนเองโดยอาศัยสื่อประสม

2. ขั้นตอนการเรียนทางไกล

การเรียนการสอนของวิธีเรียนทางไกล เป็นการศึกษาดูเอกสารประกอบการเรียน เช่น ชุดการเรียน สื่อสิ่งพิมพ์ เอกสารเสริม คู่มือเรียน แบบฝึกหัด การศึกษาจากการฟังวิทยุ หรือโทรทัศน์ วีดิทัศน์ เทปคาสเซต การจัดกลุ่มผู้เรียนโดยมีครูประจำกลุ่มเป็นผู้ประสานกิจกรรมกลุ่ม รวมทั้งการศึกษาเพิ่มเติมจากแหล่งวิชาต่าง ๆ และประเมินผลการเรียน เมื่อเรียนครบตามเกณฑ์ที่กำหนดก็จะจบหลักสูตรการศึกษาระดับต่าง ๆ หรือเมื่อประเมินผลไม่ผ่าน ก็สามารถลงทะเบียนใหม่ได้ ซึ่งพอสรุปขั้นตอนการศึกษาทางไกล ดังแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 แผนภูมิแสดงขั้นตอนการเรียนรู้ทางไกล

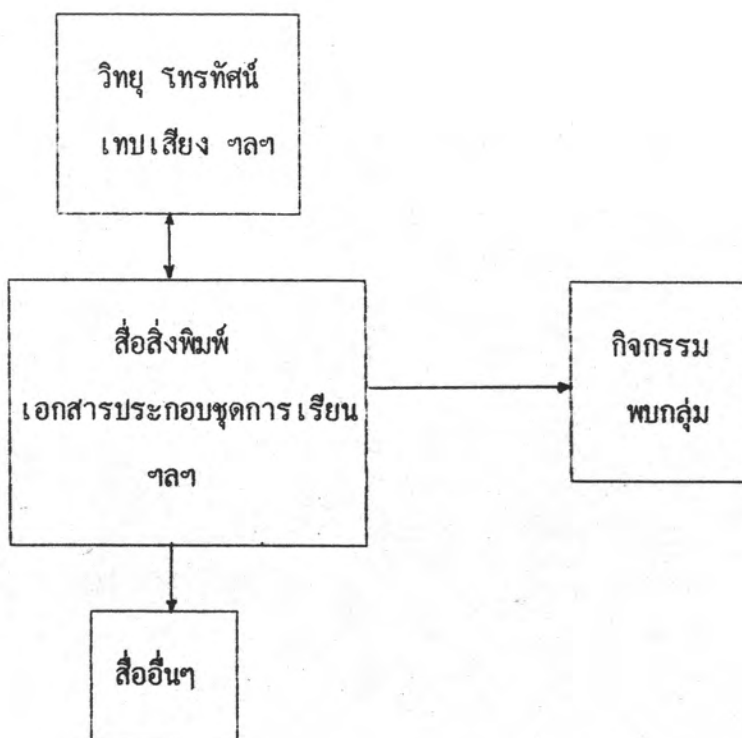

3. สื่อการเรียนทางไกล

การเรียนทางไกล เป็นการเรียนโดยใช้สื่อประสม ซึ่งประกอบด้วยสื่อหลัก สื่อเสริม และการพบกลุ่ม (ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา, 2535)

- 3.1 สื่อหลัก ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ ชุดการเรียน เอกสารประกอบการเรียน ฯลฯ
- 3.2 สื่อเสริม ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ เทปคาสเซต ฯลฯ
- 3.3 การพบกลุ่ม เป็นกิจกรรมที่ร่วมกันตามเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อให้นักศึกษาได้มีโอกาสพบปะรู้จัก ค้นคว้า ฝึกกระบวนการคิด การตัดสินใจแก้ปัญหา และการทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งสรุปเป็นแผนภูมิได้ดังแผนภูมิที่ 2

แผนภูมิที่ 2 แผนภูมิแสดงขั้นตอนการใช้สื่อการเรียนทางไกล

4. รูปแบบการเรียนรู้ทางไกล

ในการเรียนโดยวิธีเรียนทางไกล ผู้เรียนจะต้องปฏิบัติตัวดังนี้

- 4.1 ศึกษาบทเรียนด้วยตนเอง
- 4.2 ฟังบทเรียนจากรายการวิทยุเพื่อเสริมความรู้จากบทเรียน
- 4.3 พบกลุ่ม เพื่อดำเนินกิจกรรมกลุ่มตามเกณฑ์ที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนกำหนด โดยมีครูประจำกลุ่มเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการเรียนการสอนทางไกล
- 4.4 ทำกิจกรรมและทดสอบย่อยเพื่อเก็บคะแนนสะสมระหว่างภาคเรียน
- 4.5 เข้าสอบปลายภาคเรียน

5. การพบกลุ่มตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ

การจัดกิจกรรมการพบกลุ่มเป็นหัวใจสำคัญของการเรียน ตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ เพราะการพบกลุ่มนั้น มุ่งเน้นให้ผู้เรียนรู้จักคิด ฟังพาดตนเอง (คิดเป็น) ต้องการปลูกฝังให้รู้จักทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งจะสอดคล้องกับหลักการทำงานตามระบอบประชาธิปไตย และฝึกการฟังเชิงวิเคราะห์ เพื่อนักศึกษาจะสามารถนำแนวคิด ความรู้ ทักษะ เจตคติที่ดีในการทำงานที่ได้จากการทำกิจกรรมกลุ่มไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม โดยมีหลักการและเหตุผล 3 ประการ คือ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2535)

1. เพื่อให้สอดคล้องกับปรัชญา หรือตามพื้นฐานของกระบวนการแก้ปัญหา "คิดเป็น" ซึ่งต้องอาศัยการรวบรวมข้อมูลให้รอบคอบทั้ง 3 ด้าน คือ ข้อมูลที่เกี่ยวกับตนเอง สังคม สิ่งแวดล้อม และวิชาการ และนำข้อมูลพื้นฐานมาอภิปรายร่วมกันในกลุ่มให้ชัดเจน ก็จะทำให้สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. เพื่อส่งเสริมให้เกิดการทำงานร่วมกันในระบบกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ
3. เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถได้นำความรู้และประสบการณ์ที่ได้นั้นไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่สังคมและชุมชนที่ตนอาศัยอยู่

5.1 ลักษณะการพบกลุ่มการศึกษาออกโรงเรียนสายสามัญ

การพบกลุ่มการศึกษาออกโรงเรียนสายสามัญ พบได้ 3 ลักษณะคือ

ลักษณะที่ 1 พบกลุ่มรายสัปดาห์ สัปดาห์ละครั้ง ครั้งละไม่น้อยกว่า 3 ชั่วโมง

ลักษณะที่ 2 พบกลุ่มเป็นรายบักซ์ บักซ์ละครั้ง ครั้งละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง

ลักษณะที่ 3 พบกลุ่มเป็นรายเดือน เดือนละครั้ง ครั้งละ 2 วัน วันละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง

5.2 เกณฑ์การพบกลุ่ม

ต้องมีเวลาพบกลุ่ม เพื่อทำกิจกรรมกลุ่มไม่ต่ำกว่าร้อยละ 75 ของเวลาเรียน จึงจะมีสิทธิสอบปลายภาค

6. ครูประจำกลุ่มการเรียนรู้ทางไกล

ครูประจำกลุ่ม ตามความหมายของกรมการศึกษาออกโรงเรียน คือผู้ที่ผ่านการอบรม และได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติงานการศึกษาออกโรงเรียน เกี่ยวกับวิธีการเรียนทางไกลในระดับท้องถิ่น

6.1 คุณสมบัติของครูประจำกลุ่ม

จากการที่รูปแบบการเรียนทางไกลที่ให้ความสำคัญแก่การพบกลุ่ม และมีการกำหนดขั้นตอนการพบกลุ่ม ตลอดจนภาระหน้าที่ต่างๆอันหนักหน่วงที่ตกเป็นของครูประจำกลุ่ม จะเห็นได้ว่าครูประจำกลุ่มการศึกษาออกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนทางไกลจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และมีความเสียสละอย่างใหญ่หลวงในการทำงานที่จะให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ดังนั้น กรมการศึกษาออกโรงเรียน (2529) ได้ให้ความเห็นว่า คุณสมบัติของครูประจำกลุ่มควรมีดังนี้

1. มีบุคลิกดี มีความประพฤติดี เป็นที่ศรัทธาเชื่อถือของประชาชนในท้องถิ่น
2. มีความรู้ ความสามารถเหมาะสม มีวุฒิตามเกณฑ์ที่ระบุไว้ในระเบียบ

3. เป็นบุคคลที่มีความสนใจในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนโดยวิธีเรียนทางไกล
4. อายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์
5. หากเป็นบุคคลที่มีงานประจำ ต้องได้รับอนุญาตจากผู้บังคับบัญชาเป็นลายลักษณ์

อักษร

6. เป็นผู้ที่ไม่เป็นโรคติดต่อร้ายแรงที่สั่งควมรังเกียจ

นอกจากนั้น ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา (2535) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของครูประจำกลุ่มในแต่ละระดับชั้นดังนี้

1. ครูประจำกลุ่มระดับประถมศึกษา ต้องมีพื้นฐานความรู้จบมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าเป็นอย่างต่ำ
2. ครูประจำกลุ่มระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ต้องมีพื้นฐานความรู้จบปริญญาหรือเทียบเท่าเป็นอย่างต่ำ
3. ครูประจำกลุ่มระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ต้องมีพื้นฐานความรู้จบปริญญาตรีเป็นอย่างต่ำ

6.2 บทบาทหน้าที่ของครูประจำกลุ่ม

ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา (2535) ได้กล่าวว่าบทบาทหน้าที่ของครูประจำกลุ่มมี 8 ประการคือ

1. ประชาสัมพันธ์การศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญให้ประชาชนในท้องถิ่นทราบ
2. ทำหน้าที่ครูธุรการของกลุ่ม เช่น จัดทำบัญชีนักศึกษา แผนการจัดกิจกรรม การพบกลุ่ม แนะนำ แนะนำและตรวจสอบการขึ้นทะเบียน - ลงทะเบียนของนักศึกษา
3. ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานในท้องถิ่น เพื่อขอความร่วมมือและให้การสนับสนุนกิจกรรมกลุ่มของนักศึกษาทางไกล

4. พบกลุ่มผู้เรียนเพื่อทำกิจกรรมกลุ่มตามระยะเวลาที่กำหนด
5. ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือการเรียนการสอนของนักศึกษา
6. ตรวจสอบแบบฝึกหัด ข้อทดสอบ จัดทำคะแนนระหว่างภาคเรียน
7. รายงานผลการปฏิบัติงานถึงศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ภายในวันที่

5 ของทุกเดือน

8. ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆตามที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดมอบหมาย

6.3 การเตรียมการพบกลุ่ม

ในการพบกลุ่มแต่ละครั้ง ครูประจำกลุ่มจะต้องเตรียมการเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้ (ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา, 2535)

1. กำหนดวัตถุประสงค์การพบกลุ่มแต่ละครั้งในกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม หลังการแก้ปัญหาการเรียนแล้วให้ชัดเจน
2. เตรียมประเด็นอภิปราย กิจกรรมและขั้นตอนที่จะให้นักศึกษาทำ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งไว้
3. เตรียมการว่าจะสรุปและเสริมความรู้อะไร อย่างไรแก่นักศึกษา หลังจากทำกิจกรรมจบลง
4. เตรียมวิธีการที่จะประเมินผลว่า นักศึกษาทำกิจกรรมแล้วบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่
5. เตรียมกิจกรรมต่อเนื่องที่จะให้นักศึกษาไปทำหรือจะต้องเตรียมมาทำกิจกรรมในครั้งต่อไป

ตอนที่ 3 สมรรถภาพของครูประจำกลุ่ม

1. ความหมายของสมรรถภาพ

ความหมายคำว่า สมรรถภาพ (competency) ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ต่างกัน เช่น

สุภา วรรณันท์ (2524) อ้างอิงจากแนวคิด Good ให้คำจำกัดความว่า สมรรถภาพ คือ ทักษะ มรณทัศน์ และเจตคติที่จะต้องมีในการทำงานทุกชนิด และสามารถเอาวิธีการและความรู้พื้นฐานไปประยุกต์ใช้กับสภาพการณ์ที่ปฏิบัติได้

ค็อกเกอร์ (Coker) (อ้างถึงใน สุพจน์ เขียวชล, 2528) ให้ความหมายของครูคือ ความสามารถในการแก้ปัญหาของการปฏิบัติงาน ครูที่สามารถแก้ปัญหาของการปฏิบัติได้เพียงด้านใดด้านหนึ่ง ก็มีสมรรถภาพของการปฏิบัติงานมากเฉพาะด้านนั้นๆ แต่ครูที่มีสมรรถภาพการปฏิบัติงานมากที่สุด หมายถึง ครูที่สามารถแก้ปัญหามองการปฏิบัติงานได้เหมาะสมทุกด้าน

กมล สุตประเสริฐ และคณะ (2523) ได้ให้คำนิยามของสมรรถภาพไว้ว่า หมายถึง คุณสมบัติที่เป็นผลมาจากความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ เจตคติ และอุปนิสัย หรือ บุคลิกภาพ ซึ่งมีผลทำให้เกิดความสามารถในการทำงานพฤติกรรมที่ปรารถนาได้

จากการวิจัยของมหาวิทยาลัยมิชิแกน (อ้างถึงใน กษมา สารสมุทร, 2524) โดยมหาวิทยาลัยได้เชิญ ผู้บริหาร ครูระดับมัธยมศึกษา ประถมศึกษามาร่วมประชุมกันเพื่อหาคำนิยามของสมรรถภาพ พอสรุปได้ดังนี้คือ

- สมรรถภาพเป็นพฤติกรรมที่สามารถสังเกตและวัดได้
- สมรรถภาพทั่วไป (Generic competencies) เป็นพฤติกรรมการสอนของครูที่มีประสิทธิภาพโดยสามารถวัดและสังเกตได้ จากการปฏิบัติงานของครู

- ครูที่มีสมรรถภาพ ทำให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมได้ตามจุดมุ่งหมายที่ครูตั้งไว้

กษมา สารสุนทร (2524) ให้ความหมายของคำว่า สมรรถภาพ คือ ความรู้ ความสามารถ ความเข้าใจ ความชำนาญ ที่ครูแสดงออกให้สังเกตและวัดได้

จากการศึกษาความหมายของคำว่า "สมรรถภาพ" ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว พอจะสรุปได้ว่าสมรรถภาพ หมายถึง ความรู้ความสามารถแสดงออกถึงการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม และปฏิบัติได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด

2. สมรรถภาพของครูประจำกลุ่ม

ครูประจำกลุ่มเป็นตัวจักรสำคัญในการส่งเสริม และดำเนินการให้การพบกลุ่มสำเร็จลงได้ตามหลักการและวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ดังที่โรหมัมมัด อับดุลกาเดร์ และ สมจิตร ศรีอยุธยา (2525) ได้กล่าวว่า "ความสำเร็จและความล้มเหลวของโครงการศึกษานอกโรงเรียนทั้งหมดขึ้นอยู่กับตัวบุคลากร หรือครู อาจารย์เป็นประการสำคัญ" ซึ่งสอดคล้องกับ สุวัฒนา อุทัยรัตน์ และ สุชาวดี เอี่ยมอรพรรณ (2527) ได้เสนอให้ทดสอบครูก่อนจะทำงาน เพราะความล้มเหลวของระบบการศึกษามาจากครูเป็นสำคัญ แต่เนื่องจากยังไม่มีนักการศึกษาท่านใด ได้กำหนด หรือกล่าวถึงสมรรถภาพของครูประจำกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญไว้อย่างแน่ชัดว่า ควรประกอบด้วยสมรรถภาพด้านใดและมีลักษณะอย่างไร ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับสมรรถภาพของครู แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถภาพของนักการศึกษาผู้ใหญ่ และบทบาทหน้าที่ของครูประจำกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ เพื่อที่สามารถนำมาบูรณาการให้เกิดเป็นสมรรถภาพของครูประจำกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ

2.1 สมรรถภาพของครูในทักษะของการศึกษาต่างประเทศ

มีนักการศึกษาต่างประเทศหลายท่านได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะครูที่มีสมรรถภาพเหมาะสมที่จะเป็นครู เช่น James E. Weigand, Harold R. Armstrong, Robert W. Houston and Jones L. Howard, James Dunhill, Grush and Costin ได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะครูที่มีคุณภาพในหลายลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ผู้เรียนที่อยู่นอกระบบโรงเรียน ซึ่งพอจะแยกและสรุปรวมเป็นด้านใหญ่ๆ ได้ดังนี้

1. ด้านการสอนและเตรียมการสอน

- สามารถใช้คำถามที่ช่วยให้ผู้เรียนคิด และกระตุ้นให้ผู้เรียนได้นำประสบการณ์เดิมของตนขึ้นมาใช้
- สามารถสอนรายคนๆ หนึ่งถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
- รู้จักใช้แหล่งวิทยาการ

2. ด้านการวัดผลและประเมินผล

- มีเทคนิคในการวัดและประเมินที่ดี
- มีการประเมินผลการสอนของตนเองอยู่เสมอ
- วิเคราะห์การทำงานของตนเองอย่างรอบคอบ

3. ด้านการแนะนำและติดตามผล

- แนะนำช่วยเหลือผู้เรียนที่มีปัญหา และศึกษาผู้เรียนเป็นรายบุคคล
- แนะนำช่วยเหลือผู้เรียนแต่ละคนให้ได้รับความสำเร็จในการเรียน และ

ปรับตัวได้ดี

4. ด้านการปกครองชั้นเรียน

- ช่วยลดความวิตกกังวลของผู้เรียน

5. ด้านความรู้และทักษะทางวิชาการ

- ประยุกต์ใช้หลักจิตวิทยาให้เป็นประโยชน์แก่การเรียนการสอน

6. ด้านบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์

- มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ร่วมมือกับกิจการของชุมชน
- ปรับปรุงตนเองให้คุ้นเคยกับสภาพของกลุ่มผู้เรียน

ไวส์ด (อ้างถึงใน กานดา พูนลาภทวี, 2520) ได้ศึกษาถึงสมรรถภาพของครูสรุปได้ว่า ครูควรมีสมรรถภาพดังต่อไปนี้

1. สมรรถภาพด้านการวางแผนและการจัดการ
2. สมรรถภาพด้านการสอน
3. สมรรถภาพด้านการประเมินผล
4. สมรรถภาพการให้คำปรึกษา การวิจัย และการพิจารณา

Hall และ Jones (1976) ได้จำแนกสมรรถภาพของครูออกเป็น 5 ด้าน คือ

1. สมรรถภาพด้านสติปัญญา (Cognitive Competencies)
2. สมรรถภาพด้านอารมณ์และจิตใจ (Affective Competencies)
3. สมรรถภาพด้านการสอน (Consequence or Product Competencies)
4. สมรรถภาพด้านปฏิบัติการ (Performance Competencies)
5. สมรรถภาพด้านการศึกษาค้นคว้า (Exploration Competencies)

กรีช และ คอสติน (Grush and Costin, 1975) ให้ความเห็นที่ครูที่มีคุณภาพ ควรมีความเชื่อมั่น เป็นผู้ที่มีความขยัน มีความสามารถ มีความกระตือรือร้นในการเรียนการสอน มีความซื่อสัตย์ มีความเข้าใจนักเรียนเป็นอย่างดีสามารถควบคุมกิจกรรมในห้องเรียน สามารถให้คำแนะนำปรึกษา และสามารถกระตุ้นให้นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็น และสุดท้ายคือควรเป็นคนอารมณ์ขัน ซึ่งได้แบ่งลักษณะของครูที่มีคุณภาพออกเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านการสอนและเตรียมการสอน
2. ด้านวัดและการประเมินผล
3. ด้านการแนะนำและการติดตามผล
4. ด้านการปกครองนักเรียน

5. ด้านความรู้และทักษะทางวิชาการ

6. ด้านบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์

2.2 สมรรถภาพของครูในทัศนะของนักการศึกษาไทย

วิโรจน์ พรหมนิเทศ (2526) ได้สรุปความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะครูที่ดีว่า ครูควรมีความรู้ หรือสมรรถภาพใน 6 หมวดคือ

1. สมรรถภาพทางด้านความรู้
2. สมรรถภาพทางด้านวิชาการ
3. สมรรถภาพทางการสอนและเตรียมการสอน
4. สมรรถภาพทางด้านคุณธรรมนิยม
5. สมรรถภาพทางด้านมนุษยสัมพันธ์
6. สมรรถภาพทางด้านบุคลิกภาพ

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (อ้างถึงใน อำนวย เลิศขยันดี และคณะ, 2526) ให้ความเห็นว่า ครูควรมีสมรรถภาพ 3 ประการ คือ สมรรถภาพด้านความรู้ การปฏิบัติและการสอน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของฮุสตัน และคณะ (Houston and Other) ในการกำหนดแนวทางการจัดการฝึกหัดครู แบบสมรรถฐาน มีจุดมุ่งหมาย 4 ประการ คือ

1. จุดมุ่งหมายด้านความรู้ ความคิด
2. จุดมุ่งหมายด้านการปฏิบัติงาน
3. จุดมุ่งหมายด้านการสอน
4. จุดมุ่งหมายด้านการสำรวจ

มานพ ภาษิตวิไลธรรม (2520) ได้แบ่งสมรรถภาพที่สำคัญของครูไว้ 3 ด้าน คือ

1. สมรรถภาพด้านวิชาการ หมายถึง ความรู้กว้างขวางและมีประสิทธิภาพ
2. สมรรถภาพด้านบุคลิกลักษณะ หมายถึง สมรรถภาพด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านการแนะแนว การปกครองชั้นเรียน การอบรมนักเรียนให้ประพฤติดี การมีลักษณะของการเป็นผู้นำ และมีคุณธรรม

3. สมรรถภาพด้านอื่นๆ หมายถึง ครูจะต้องมีจิตสำนึกเด็กและอดทนในการทำงาน

ชาญชัย ศรีไสยเพชร (2525) กล่าวว่า เกณฑ์มาตรฐานของครูที่ดีประกอบด้วย

คุณลักษณะ 4 ประการ คือ

1. ด้านความรู้ประกอบด้วย ความรู้ทางวิชาการ ความรู้ทางวิชาชีพครู
2. ด้านประสบการณ์และทักษะด้านการสอน
3. ด้านหน้าที่และงานครู
4. ด้านคุณธรรมนิยม ประกอบด้วย อุดมคติ วิญญาณครู คุณธรรม จริยธรรมของครู

สุทธิ ประจงศักดิ์ (2520) ได้แบ่งสมรรถภาพของนักศึกษาครูออกเป็น 6 ด้าน คือ

1. สมรรถภาพทางวิชาการ
2. สมรรถภาพในการถ่ายทอดความรู้
3. สมรรถภาพในการวางแผนการสอน
4. สมรรถภาพในการจัดการสอนและจัดห้องเรียน
5. สมรรถภาพการตัดสินใจในการสอน
6. สมรรถภาพในการประเมินผลการสอน

ดิลก บุญเรืองรอด และคณะ (อ้างถึงในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2527) ได้ศึกษาสมรรถภาพครูโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ พบว่า ครูมีสมรรถภาพที่สำคัญ ดังนี้คือ

1. เทคนิคและทักษะการสอน
2. ลักษณะเฉพาะต่าง ๆ เช่นการวางแผน
3. การจูงใจ
4. การแนะแนว
5. การประเมินผล
6. กระบวนการกลุ่ม
7. ความสัมพันธ์กับชุมชน

สภาการศึกษาผู้ใหญ่ (อ้างใน ระหัน แต่งจวง, 2527) ได้แบ่งสมรรถภาพของ
ครูสอนการศึกษาผู้ใหญ่ไว้ดังนี้

1. สมรรถภาพด้านความสัมพันธ์กับชุมชน
2. สมรรถภาพด้านทักษะการสอน
3. สมรรถภาพด้านความเข้าใจนักศึกษา
4. สมรรถภาพด้านมนุษยสัมพันธ์
5. สมรรถภาพด้านหลักสูตรและโครงการ

โหม่มมัด อับดุลกาเดร์ และ สมจิตร สร้อยสุริยา (2525) ได้กล่าวว่า ครูผู้
ที่ทำหน้าที่การสอนการศึกษาผู้ใหญ่ จำเป็นต้องมีทักษะในการจัดหาผู้เรียนและการณรงค์ให้
ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษา การสร้างบรรยากาศที่น่าเรียน น่าศึกษาและสร้างสภาพ
แวดล้อมให้ผู้เรียนด้วยความสนุกสนานเพลิดเพลิน นั่นคือ การประชาสัมพันธ์พื้นฐานที่จะดึงดูด
นักศึกษารุ่นต่อไปให้อยากมาเรียน การจัดโปรแกรมที่ดีในวันนี้ ไม่ใช่ว่าเพียงให้ประโยชน์แก่
นักศึกษารุ่นปัจจุบันอย่างเดียว หากเป็นการปูพื้นฐานแก่นักศึกษารุ่นในอนาคตของชุมชนนั้นๆ ให้เขา
อยากมาศึกษาต่อไปด้วย เพราะฉะนั้น ครูการศึกษาผู้ใหญ่ทุกคนจะต้องมีทักษะ มีความสามารถในการ
จัดหานักศึกษา และประชาสัมพันธ์งานการศึกษานอกโรงเรียน เปิดเสรีงานตัว ครูเหล่านั้นจะ
ต้องทราบด้วยว่ามีงานใดบ้างที่เป็นของราชการและของเอกชน ที่จะสามารถขอความร่วมมือใน
การจัดหานักศึกษาได้ ตลอดจนรู้จักและใกล้ชิดกับผู้นำท้องถิ่นในชุมชนนั้นๆด้วย

จากแนวคิดเกี่ยวกับสมรรถภาพของครูและสมรรถภาพของนักการศึกษาผู้ใหญ่ที่กล่าวมา
ในข้างต้น จะเห็นว่า ครูควรมีสมรรถภาพในด้านต่อไปนี้

1. สมรรถภาพด้านการวางแผนและการจัดการ
2. สมรรถภาพด้านการสอนและเตรียมการสอน
3. สมรรถภาพด้านประเมินผล
4. สมรรถภาพด้านให้คำปรึกษา แนะนำและติดตามผล
5. สมรรถภาพด้านสติปัญญา ความรู้และทักษะทางวิชาการ
6. สมรรถภาพด้านอารมณ์และจิตใจ

7. สมรรถภาพด้านปฏิบัติการ
8. สมรรถภาพด้านการศึกษาค้นคว้า
9. สมรรถภาพด้านการปกครองนักเรียน
10. สมรรถภาพด้านบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์
11. สมรรถภาพด้านกระบวนการกลุ่ม
12. สมรรถภาพด้านความสัมพันธ์กับชุมชน
13. สมรรถภาพด้านหลักสูตรและโครงการ

จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยและประสบการณ์ของผู้วิจัยอาจสรุปได้ว่าบทบาทหน้าที่หลัก ๆ ของครูประจำกลุ่มที่จะต้องปฏิบัติ คือ การให้คำปรึกษาแก่นักศึกษา การประชาสัมพันธ์ การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานในท้องถิ่น งานธุรการ และการประเมินผล ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสมรรถภาพที่พึงประสงค์ของครูประจำกลุ่มการศึกษาสายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น วิธีเรียนทางไกล ใน 5 ด้านคือ

1. สมรรถภาพด้านการแนะแนวและแก้ปัญหา
2. สมรรถภาพด้านการประชาสัมพันธ์
3. สมรรถภาพด้านสัมพันธ์กับชุมชน
4. สมรรถภาพด้านธุรการของกลุ่มและกระบวนการกลุ่ม
5. สมรรถภาพด้านการประเมินผล

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยต่างๆ พบว่างานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีดังต่อไปนี้

สุพจน์ สุภกุล (2521) ได้ทำการวิจัยเรื่องสมรรถภาพของครูมัธยมศึกษาตามความต้องการของชาวเชียงใหม่ โดยการสอบถามความคิดเห็นจากผู้บริหารการศึกษา ครู นักเรียน และผู้ปกครองในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารการศึกษาและผู้ปกครอง ต้องการครูที่มีสมรรถภาพด้านหลักสูตรและการสอนมากที่สุด ส่วนครูและนักเรียนต้องการครูที่มีสมรรถภาพด้านการแนะแนวและการปกครองชั้นเรียนมากที่สุด

พรพรรณ ไชยประพาฬ (2522) ได้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถภาพครูวิทยาศาสตร์ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นของนักการศึกษา ผู้บริหารการศึกษา ศึกษา นิเทศก์ ครูวิทยาศาสตร์และนิสิตสาขาการศึกษาวิทยาศาสตร์ เกี่ยวกับสมรรถภาพของครูวิทยาศาสตร์ และ เพื่อหาสมรรถภาพอันพึงประสงค์ของครูวิทยาศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า สมรรถภาพที่สำคัญเรียงตามลำดับคือ

1. มีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่จะสอน
2. มีความสามารถในการใช้เทคนิค และวิธีสอนอย่างมีประสิทธิภาพ
3. มีความสามารถในการเลือกใช้เทคนิคและวิธีสอนได้อย่างเหมาะสม
4. มีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์
5. มีทักษะภาคปฏิบัติในห้องทดลองวิทยาศาสตร์
6. มีการแสวงหาความรู้อย่างสม่ำเสมอ
7. มีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร
8. มีเจตคติทางวิทยาศาสตร์
9. มีความเป็นครู
10. มีความสามารถในการใช้จิตวิทยาการเรียนการสอน
11. มีความสามารถในการเขียนจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

วิเชียร ประยูรญาติ (2520) ได้วิจัยเรื่องพฤติกรรมการสอนด้านการเตรียมการสอนและด้านการใช้อุปกรณ์การสอนของครูผู้สอนการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ผลการวิจัยพบว่า ครูใช้พฤติกรรมด้านการเตรียมการสอนร้อยละ 47.52 และด้านการใช้อุปกรณ์การสอนร้อยละ 40.77 และการสอนของครูมักจะสอนตามเนื้อหาของบทเรียน มิได้ขยายให้กว้างออกไป ซึ่งพอสรุปได้ว่า การสอนทั้ง 2 ด้านยังไม่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ

อรพรรณ สมานทรัพย์ (2530) ได้ศึกษาบทบาทที่คาดหวังและที่ปฏิบัติจริงในด้านการเรียนการสอน ของครูประจำกลุ่มการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ ตามการรับรู้ของตนเอง ผู้บริหารและผู้เรียนในเขตภาคเหนือ ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนมาเรียน เพราะมีเวลาว่าง สนใจหาความรู้เพิ่มเติมและต้องการยกระดับการศึกษาให้ดีขึ้น

แต่การ เรียนการสอนของครูประจำกลุ่มตามความคิดเห็นของผู้บริหาร เห็นว่าครูประจำกลุ่มปฏิบัติหน้าที่ยังไม่เต็มที่ อาจเนื่องมาจากอุปสรรคปัญหาต่างๆ เช่น ความไม่สนใจ หรือความไม่พร้อมของผู้เรียน หรือครูประจำกลุ่มอาจจะไม่เข้าใจหรือเห็นความสำคัญอย่างแท้จริง เป็นต้น สำหรับการ จัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีบทบาทหนึ่งที่น่าสนใจ ซึ่งผู้บริหารและครูประจำกลุ่ม ต่างคาดหวังว่า ครูประจำกลุ่มควรปฏิบัติในเกณฑ์มากที่สุดคือ ในครั้งแรกของการพบกลุ่ม ครูประจำกลุ่มจะต้องชี้แจงให้ผู้เรียนเข้าใจถึงจุดมุ่งหมาย และวิธีการของการพบกลุ่มให้มีความเข้าใจตรงกัน ให้เห็นความสำคัญของกระบวนการกลุ่ม และครูประจำกลุ่มจะต้องปฏิบัติตนเป็นกันเองกับ ผู้เรียน ให้ความใกล้ชิด เป็นที่ปรึกษาที่ดีกับผู้เรียน ถ้าครูประจำกลุ่มปฏิบัติตนได้ ย่อมจะทำให้ การเรียนการสอนทางวิทยุและไปรษณีย์ บรรลุผลสำเร็จหรือมีประสิทธิภาพดี

สุพจน์ เขียวชล (2529) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์ประจำกลุ่มและ นักศึกษา เกี่ยวกับสมรรถภาพที่พึงประสงค์ของอาจารย์ประจำกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียนประเภท บุคคลภายนอก ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์ประจำกลุ่ม เกี่ยวกับสมรรถภาพที่พึงประสงค์ของอาจารย์ประจำกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียนประเภท บุคคลภายนอก ในด้านการวางแผนพบกลุ่ม ด้านการแนะแนวและการแก้ปัญหา ด้านกระบวนการกลุ่ม ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน และด้านการประเมินผลอยู่ในเกณฑ์มาก สำหรับนักศึกษา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถภาพที่พึงประสงค์ของอาจารย์ประจำกลุ่ม ในด้านการวางแผนการพบกลุ่ม ด้านการแนะแนวและแก้ปัญหา และด้านกระบวนการกลุ่มอยู่ในเกณฑ์มาก ส่วนด้านความสัมพันธ์กับชุมชน และด้านการประเมินผลอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง และทั้งผู้บริหาร อาจารย์ประจำกลุ่ม นักศึกษา มีความเห็นว่าอาจารย์ประจำกลุ่มควรมีสมรรถภาพที่พึงประสงค์ทุกด้าน นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้บริหาร อาจารย์ประจำกลุ่ม และนักศึกษา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถภาพที่พึงประสงค์ของอาจารย์ประจำกลุ่มแตกต่างกันทุกด้าน

ระหัน แดงจวง (2527) ได้ศึกษาสมรรถภาพของครูผู้สอนการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3-4 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ ครูผู้มีประสบการณ์ในการสอนการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3-4 จำนวน 20 คน ครูผู้สอนไม่มีประสบการณ์ในการสอนการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3-4 จำนวน 20 คน และผู้บริหารการศึกษา

ศึกษาศึกษาอำเภอ ศึกษาศึกษาจังหวัด จำนวน 20 คน ในจังหวัดอุดรดิตถ์ แพร่และน่าน ผลการวิจัยพบว่า สมรรถภาพที่นับว่ามีความสำคัญสำหรับครูผู้สอนการศึกษาผู้ใหญ่แบบเปิดเสรีระดับที่ 3-4 ได้แก่ มีทักษะเกี่ยวกับมนุษยสัมพันธ์ มีความรู้และทักษะในการให้คำปรึกษาแก่นักศึกษา มีความสามารถในการชี้แหล่งทรัพยากรในชุมชนเพื่อการศึกษา มีความรู้ในหน้าที่บทบาทและความรับผิดชอบของครูผู้สอนการศึกษาผู้ใหญ่

จากผลการวิจัยทั้งหมดพอสรุปได้ว่า สมรรถภาพที่พึงประสงค์ของครูประจำกลุ่มเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้การเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนทางไกลสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนแก่ผู้ที่ยังวัยเด็กนั้น แตกต่างจากการจัดการเรียนรู้แก่เด็กในระบบโรงเรียน ครูเป็นกุญแจดอกสำคัญที่จะไขความสำเร็จในการสอนผู้ใหญ่ ครูประจำกลุ่มการเรียนทางไกลตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ จึงควรที่จะมีสมรรถภาพที่สอดคล้องและครอบคลุมบทบาทหน้าที่ของครูประจำกลุ่มใน 5 ด้านคือ ด้านการแนะแนวและการแก้ปัญหา ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ด้านธุรการของกลุ่ม และกระบวนการกลุ่ม ด้านการประเมินผล ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสมรรถภาพที่พึงประสงค์ใน 5 ด้านดังกล่าวมาแล้วข้างต้นของครูประจำกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น วิธีเรียนทางไกลในเขตภาคกลาง